K R O N O L O G I J A

važnijih događaja u povijesti Valpovštine

Oko 4000. do 2500. godine prije Krista – Neolitska naselja : Pusta kod Samatovaca, Željkovac kod Ladimirevaca i Franjin bostan ili Vinogradi kod Brođanaca.
Valpovština je bila nastanjena između 3000. i 2000. godine pr.Kr.jer prilikom iskopavanja nađeni su predmeti koji svjedoče o neolitskoj kulturi (Samatovci, Bizovac, Brođanci, Valpovo i dr.). Lončarstvo toga vremena odlikuje se posebnom tehnikom izrade. Najstarije poznato arheološko nalazište4 u Valpovštini su Samatovci –predhistorijsko naselje. Nositelji te kulture pripadsaju Sopotsko – Lenđelskoj kulturi, a naselja grade (zemunice) po dolinama ili u blizini rijeka.

Oko 2500. do 1900.godine prije Krista - Nalazište kod Novaka iz neolitika (bakreno doba).

Oko 1900. do 1000. godine prije Krista – Nalazišđte Lepodrevci kod Bizovca, Satnice i Travnjak kod Selaca iz srednjeg brončanog doba.

Metalno doba (brončano) trajao je između 1800. i 1000. godine pr. Kr. Keramika je sa ornamentikom ali gube značaj te se uzrađuju iz bronce. Poznato je vedro iz bronce – Kurd ljevača bronce iz Bizovca (kao jedinstven primjerak toga doba u Europpskim razmjerima.

Oko 400. pr, Kr. do l. stoljeća poslije Krista – Nalazište kod Starog Valpova iz željeznog doba (laten).

Polovicom 2. stoljeća poslije Krista – Klaudije Ptolomej, suvremenik rimskog cara Antonija Pija (138. – 161.) opisuje u Geografiji svijeta Donju Panoniju i u njoj rimska naselja Iuballon (Iovallio, Valpovo) i i Muresta (Petrijevci).

Od l. do 9. stoljeća poslije Kr. rimska nazočnost na našim prostorimas bila je od interesa carstva. Nazočni kao osvajači izazivali su mnoge otopre carevi grade ceste i mnoiga naselja. Car Hadrijan je u prvoj polovici 2. stoljeća provnicije Donja Panonija osnovao koloniju Mursu (Osijek – riječ je keltskog podrijetla).

Treće (III.) stoljeće se drži da je povijest osvajanja vlasti panonskih careva za koje se tvrdi da im je zavičaj Valpovo – Decije i Valentinijan.

U 3. stoljeću su se već osnovale biskupije u Mursi kojoj je metropolija u Srijemu (Srijemska Mitrovica).Panonija postaje poprište krvavih sudbonosnih događanja značajnih za Carstvo. Progoni naroda i kršćana su tamne strane života ovoga naroda. Tada dolazi do vremena Srijemskih mučenika. Ovdje se rađaju najbrutalniji rimski vojskovođe koji od sebe prave bopgove i svoju moć utažuju u nevinoj krvi naroda (Magnencije).

Bitka kod Murse 351. godine je jedan od najznačajnijih događaja toga doba. Pod zidinama Murse dolazi čuvene bitke između rimskog cara Konstancija i protucara Magnencija.

Poslije 378. godine upadom Zapadnih Gota, Huna, Gepida, Langobarda, Avara i dr. do razaranja Murse, Mursele, Iovalliuma i drugih naseobina.

395. godine poslije podjele Rimskog carstva, Krašićka Podravina, kao i cijela provincija Panonija Secunda (Istočna Slavonija i zapadni Srijem) nominalno su pod Zapadnim carstvom.

441. godine dolazi i pojava Atile s Hunima pa je Panonija sjedište njihovog saveza. Podjarmljeni Istočni Goti i drugi predvođeni Gepidima godinu dana poslije Atiline smrti u "bitci naroda" na rijeci Nedan – Slavonija, protjeruju Hune i zauzimaju teritorij.

476. godine događa se svrgnuće posljednjeg zapadno rimskog cara Romula Augusta i propast Rimskog carstva, a Panonija je u nemirima s barbarima, bilježi završetak antičkog povijesnog razdoblja.

Od 6. do 9 stoljeća kada je bio Pananski ustanak protiv Rimljana pronađen je rimski novac 1886. godine između Valpova i Osijeka.

U 7. stoljeću na ovim prostorima spominje se car Konstantin VII. u Posavskoj Hrvatskoj (kasnije zvana Slavonija) pa knez Vojnimir, iza kojega se nastavlja doba narodnih vladara.

03.09.846. godine darovao je kralj Ludovik njemački prema kratkom regestu (ispravi) kneza Pribinu sa sa 100 kmetskih selišta uz rijeku Vuku koju naseljavaju njemački i slavenski kolonisti.

Stvaranjem hrvatske države i ujedinjenjem južnih i sjevernih krajeva početkom 10. stoljeća područje istočne Hrvatske nalazilo se u sastavcu hrvatske države pod narodnim vladarima sve do 1102. godine, a od tada u zajednici s Ugarskom pod hrvatsko – ugarskim kraljevima.

U vrijeme splitskih sabora 925. i 928. godine papa Ivan X. ističe u poruci kralju Tomislavu i cijelom narodu koji nasatava Slavoniju, tj. Hrvatsku da su Hrvati kršćanski narod, koji je s majčinim mlijekom primio duhovnu hranu Apostolske Crkve! (Stipšić – Šamšalović, Diplomatski zbornik, Zgb,1967.)

Na prvom splitskoim saboru 925. godine Grgur Ninski, koji se naslovljuje kao biskup Hrvata (episcopus Chroatorum ili episcopus Chroatensis) insistira na jurisdikcijskim pravilima na cijelom hrvatskom teritoriju Tomislavove države, tj. do obala Drave i Dunava koji je tada bio pod crkvenim nadleštvom Splitske metropolije.

Dmitar Zvonimir (1076. – 1086.) je jedan od najpobožnijih i Crkvi najodanijih vladara. Zbog svoje odanosti sv. Stolici ušao je u svjetsku povijest. Najznačajniji događaj za Zvonimirova vladanja jest upravo njegov izbor i krunisanje za kralja, a obavljeno je u Solinu. Obavio ga je legat pape Grgura VII. Gebizon, opat samostana sv. Bonifacija i sv. Aleksija u Rimu. Kralj Zvonimir najviše je boravio u svom drugom kraljevbskom dvoru u Kninu. Poznata je njegova darovnica a odnosi se na glagoljaški samostan sv. Lucije u Baški na otoku Krku – "Baščanska ploča". Još je poznata Zavjernica, kojom se obavezuje na vjernost Apostolskom prijestolju u kraljevini Hrvatske i Dalmacije braneći pravdu, braniti crkve itd. (Zavjernica u cijelosti je objavljena: J. Buturac – A. Ivandija, "Povijest Kat. crkve među Hrvatima", Zgb, 1973. str.51. – 52.). Nije sigurno dokazano da je kralj Zvonimir umro naravnom ili nasilnom smrću.

Pečuška biskupija osnovana je 1009. godine i bila je u srednjem vijeku podijeljena u Morovički, Vukovarski, Požeški i Osuvački arhiđakonat, a granice osuvačkog arhiđakonata su se poklapale s današnjim miholjačkim i valpovačkim dekanatom.[2]

Novi vladar nakon 1102. godine nastavlkja se ponašati kao raniji hrvatski kralj, zadržava bana kao svog zastupnika, ali je to titula od "časti" te i najviša dužnost

Iz vrela je poznato da je 1229 godine posjed Karaševo sa sjedištem kod ušća Karašice u Dravu bio u rukama Ivanovaca.

Osuvačko vlastelinstvo imalo je utvrde u Svetom Đurđu i Marjancima. U sv. Đurđu bila je utvrda Podgrađe i samostan neke redovničke zajednice. Iz marjanačke utvrde u Marjancima nadzilala se sigurnost mostova preko Vučice prema koškanskom vlastelinstvu.

Valpovački vlastelinstvo imalo je utvrde u Valpovu i Šagu (odnosi se na Ivanovce – templare).

Iz utvrde u Šagu kontrolirao se u 13. i 14. stoljeću prekodravski prijevoz kod Erbesa- današnjeg Narda, a pored valpovačke utvrde, gdje je bilo sjedište vlastelinstva stajalo je podgrađe Gradište.

Ivanovci su u Europi organizirali hospicije (konačišta) u kojima su zbrinjavali bolesne i nemočne.

Slavonci su oko 1229. godine prema hodočasnicima i Svetu zemlju isposlovali kod kralja Andrije II., da posjede u Slavoniji dodijeli privrženicima posjetiteljima Svete zemlje.

Posjede u Slavoniji dodjeljeni su privrženicima i crkvenim redovima, što je uvelike odredilo život u Slavoniji. Dominikanci su u Slavoniji propovjedali, Templari štitili, Ivanovci zbrinjavali bolesne i hodočasnike na putu u Svetu zemlju, a zajednički se razračunavali s bosanskim bogumilima.

Podrijetlo imena Koške dolazi od riječi "Košk, tur – što znači utvrda, vila što potvrđuju i arheološki nalazi i da je izgrađena početkom 9 stoleća. Utvrda je izgrađena tijekom 10 stoljeća, a izgradili su je Bugari kao pograničnu kulu. Koškansko vlastelinstvo su vjerojatno prvi podigli plemići Košvarski, koji su imali grobnicu u crkvi na rudini Poznanovci pokraj Harkanovaca, a porodica je nestala najezdom tatara 1242. godine.[3]

l240. godine za vrijeme hercega Kolomana, prvi puta se javlja za Slavoniju pojam Kraljevine – "Regnum Sclavoniae".

1242. dolazi do provale Tatara i rušenje mnogih ostvarenja romaničkog graditeljstva i umjetnosti. Nakon njihova odlaska naređuje kralj Bela IV. (1235. – 1270.) podizanje utvrđenih gradova.

1260. godine kralj Bela IV. i administrativno je odvojio Slavoniju od Hrvatske. Od tada postopje dva bana: primorski i slavonski. Tada je osnovan prvi Slavonski sabor koji se sastao 1273. godine kada su postojale županije: Zagrebačka, Varaždinska, Križevačka, Virovitička, Požeška, Vukovarska, Srijemska i manji dio je ulazio u satav Barnjska županije.

Ivanovačko vlastelinstvo koje su nakon 1320. godine preuzeli Seljački (feudalna porodica), imalo je tri utvrde : utvrda na Karaševu, utvrda Selak i utvrda Bonahida, a moguće je i na međama prema vlastelinstvu Korođ stajala utvrda. Na postojanje još jedne utvrde ukazuju zategnuti odnosi Ivanovaca i baruna Korođskih, toponim Ivanjska međa, ali i iznos uplaćen papinskog poreza uobičajen je za župe uz važne utvrde.

[4]Utvrdi Karaševo bivšem središtu Ivanovačkog vlastalinstva, gravitirale su župe od Marjančaca do Petrijevaca. U ovim župama djelovali su svećenici i malo je vjerovatno da su u vlasništvu ivanovaca ostala sela uz nekadašnju ivanovačku utvrdu. Vjerojatno su Selački bili vlasnici i utvrde Karaševo.

Za vrijeme ubiranja papinskog poreza u župi Blažene Djevice Marije u Marjančacima (zbog koje su vjerojatno Marjančaci dobili ime) župnik je bio Dionizije i uplatio je skroman iznos poreza.[5]

U Petrijevcima postojala je župa svetog Nikole (u kojoj je župnik Hipolit) a u obližnjim, kako je zapisano u vrelima, vrlo plodnim Ladimirevcima bila je župa svetih Kuzma i Damjana (u kojoj je prvo služio župnik Kuzma, a potom svećenik Tomo i nakon njega Jakov). [6]

U prvoj polovini 14 stoljeća u našem dijelu doline Karašice živjelo je približno 15.000 stanovnika katolika većinom hrvata, oko 1000 stranaca svi većinom obrtnici i trgovci i nekoliko stotina plemića, te stotinjak svećenika i redovnika.

U župama od Marjančaca do Petrijevaca djelovali su dijecezanski svećenici i bilo je sjedište Ivanovaca u Kraševu.[7]

Na istočnim međama valpovačkog vlastelinstva stajala je utvrda Šag iz koje se kontroliralo prelaženje iz ivanovačkog u valpovačko vlastelinstvo, prekodravski prijelaz kod Erbesa blizu Narda.[8]

1332. – 5. godine župnik Petar u Geredistye – Hidveg i župnik Pavao u Valpovu papinu desetinu.Ovo je dokaz da je Valpovo i župa postojali i pripadali Pećujskoj biskupiji.

25.07.1386. knez Ivan Morović učestvuje u bitci kod Gorjana protiv ustanika pod vodstvom braće Horvat iz koje se spasio bijegom.

1387. godine Ivan Morović s Nokolom Gorjanskim mlađim i Stjepanom Korođem sukobio se s ustanicima kod Pećuha.

1397. godine (prema izvoruma povijesničara Besendorfera da je poslije smrti feudalca Ivana Solyagya, kralj Sigismund (1387. – 1437) darovao posjed Valpovo (possesio Walpow) knezu Ivanu Moroviću, koji se borio protiv Turaka, pobunjenih bosanskih velikaša u Erdelju i Slavoniji.

1404. godine prema Vjekoslavu Kljaiću koji kaže da je Sigismund oduzeo nevjernom plemiću Dragiću (Draghffy) de Beltek) i dodjelio ga Ivanu Moroviću.

12.12.1408. godine osnovao je kralj Sigismund s kraljicom Barbarom red "Vitezova zlatnog zmaja" za obranu kraljevstva. Ivan Morović je bio vitez l. razreda ovog reda. Posjed Morovića zvanog Valpovština je bio najveći posjed u tadašnjoj Hrvatskoj. (Dr. I. Mažuram : "Vapovo saedam stoljeća znakovite prošlosti".)

1496. godine kralj Vladislav II. je potvrdio Kraljevini Slaqvoniji grb s kunom na crvenoj podlozi, smještenoj između dvije rijeke (Drave i Save) i šestokrakom zvijezdom (Mars – simbol hrabrosti).

Od godine 125l. mjeseca svibnja čuva se spis kupoprodaje zemljišta u Valpovu (Wlko) za 30 maraka između podanika Fonscha te grofa Tome i Petra da se dijeli na trovlasničke dijelove. Ovaj spis se čuva u kraljevskom ugarskom državnom arhivu u Budimpešti : M.O.D.L.33708; Stara signatura N.R.A. fasc. 1501 No 18 – Na listini visi bijela svilena vrpca bez pečata. Na hrbatu bilješka: Super Halmos. Kukuljević Reg No 603. "(Ovo bi bio drugi dokaz o postolanju Valpova, da se utvrdi godišnjica starosti Valpova.

Između 1405 i 1407. godine se uzima da je knez Ivan Morović sagradio valpovačku kulu i utvrđeni grad za obranu i razvoj grada.

Do 1413. godine Valpovo je izgrađeno u najveće trgovište u koje su dolazili trgovci sa svih strana, ali se grad izgrađivao uz velike poteškoće zbog dovoza građevinskog materijala iz udaljenih krajeva i nedostatka stručne radne snage koja je vješta ugradnji tome poslu.

1415. godine početkom kolovoza kod Lašve kraljevska vojska je strahovito potučena te mnogi vođe i velikaši zarobljeni od Turaka a među njima i Ivan Morović za kojeg je tražena otkupnina od 40 tisuća zlatnika. Hrabra i snalažljiva žena Uršula je snalaženjem namakla na mnogo načina otkupninu i 1420. godine Ivan Morović je bio slobodan.(HDA,Zgb, Doc.antiq.medvar,nro 209.)

Obnavljanjem vlastelinstva i materijalnim jačanjem 1423. godine nastavlja se izgradnja tvrđave oi dvora u Valpovu. O izgledu tvrđave je odlučivao on sukladno mogućnostima.Prema tlocrtu tvrđava i dvor su izduženog trokutastog oblika s visokom kulom u sklopu vanjskih zidova sa sjeverne strane između prostranim dvboristem. Oko tvrđave i dvorca nalazio se jarak ispunjern vodom, a ulazilo se preko pokretnog mosta. Sa sigurnošću iz sačuvanih izvora tvrđava je sagrađena za života Ivana Morovića.(I. Mažuran:"Sedam stoleća znakovite prošlosti" str. 17.).

1436. godine umro je knez Ivan Morović, a nasljedio ga je sin Ladislav.

12.04. 1438. dobio je vlastelinski posjed Zelenovac (iz 1397.) pravo od kneza Ladislava Morovića održavanja tjednih i tri puta godišnjih sajmova na Lovrenčevo, Matijevo i Našašće sv. Križa. To pravo priznao je i kralj Albert, nasljednik kralja Sigismunda 13.12. 1438. Tako su stanovnici ovog trgovišta bili oslobođeni kmetskih obaveza

Nestankom Zelenovca prešlo je ovo pravo na trgovište Valpovo, a njegov osnivač je bio Ladislav Morović.

- 30.03. 1450. Naredio je Ivan Korođ kaptolu u Đakovu, da pošalje svojega izaslanika radi uvođenja obitelji Ladislavas Morovića u posjed dobara oko grada Morovića. Kaptol je 12.04. obavijstio Ivana Korođa o obavljenom poslu.
- 29.06. 1453. Podigao je knez Ladislav Morović po odobrenju pećijskog biskupa Andrije kapelicu sv. Ladislava unutar tvrđave pošto je crkva sv. Marije Magdalene bila udaljena 2 – 3 km u Starom Valpovu.
- 1459. godine učestvovali su Ladislavovi sinovi Ludovik i Matija na saboru u Budimu kao pristaše kralja Matijaša Korvina.
- 1465. godine Vjekoslav Klajić tvrdi da je Valpovo bilo u rukama porodice Gorjanskih. Satnica (Zathnica) iz 1467. i Nard iz 1470.

- 1476. godine umro je Matija Morović, sin kneza Ladislava. Prije njegove smrti dozvolio je kralj Matijaš Korvin oko 147l. godine da se vlasništvo posjeda prenese na Matijinu suprugu Margaretu Szilagy de Horogszeg rođ. Kraljević, jer nije imao potomstva.
- 1479. godine poklonila je Margareta, žena kneza Matije dohodak od prevoznine kapelici sv. Ladislava, što ga je ubirala kod mjesta Apathy (Opatovac) na Dravi.
- Dne, 10.svibnja 1481. godine darovao je kralj Matijaš Korvin Valpovo braći Matiji i Petru Gereb od Wingartha, jer su se istakli u borbi s Turcima. Iste godine upisano je naselje Dyna s druge strane rijeke Drave odakle su se starosjedioci preselili na današnju lokaciju sela Bistrinci.
- 1483. godine potukao je Matija Gereb Turke kod Zrinskoga na Uni prilikom njihovog povratka iz Kranjske i Koruške zarobivši 2000 Turaka.
- 1493. godine umro je Matija Gereb.
- 1495. godine Petar Gereb je postao vrhovni sudac (judex curiae regiae). Iste godine posjetio je Valpovo kralj Vladislav II. Jagelović gdje je izdavao povelje svojim pristašama. To je bio prvi posjet jednoga kralja Valpovu. Istovremeno je Vladislav vodio vojsku protiv Lovre Iločkog, gospodara Srijema i Vukovarske županije.
- 1504. godine umro je Petar Gerb, a njegova supruga Dora udala se za palatina Emerika (Mirka) Pereny i donijela mu dozvolom kralja Vladislava II. posjede Valpovo i Šarendrad.
- 1506. godine spominju se naselja Habjanovci (Badaszfalva) i Bizovac (Byczarfalva).
- 1517. godine izdao je Maksimilijan Habzburški povelju kojom je Emerik Pereny postao državni knez Njemačko - rimskog carstva.
- 1519. godine umro je Emerik Pereny, a njegov sin Petar preuzeo je upravu nad posjedima.
- Nakon pada Osijeka 1526. godine jedna po jedna župa u dolin Karašice padala je pod osmansku vlast, a nakon Sulejmanovaosvajanja Valpova 1543. godine cijela je Valpovština bila u vlasti polumjeseca.[9]
- 1526. godine u bitci na Mohačkom polju protiv Turaka poginuo je Franjo Pereny, sin Emerikov, a Petar se spasio bjegstvom. U Valpovu je bio knez Krsto Frankopan, skrbnik i branitelj hrvatskog kraljevstva, izabran je na saboru u Koprivnici. On je razmjestio svoju vojsku u Valpovu i okolici, a zatim oslobodio Osijek, Erdut i Vukovar. Na povratku u Valpovo zaručio se s Katarinom Dragić, udovicom pokojnog Ladislava, sina bana Juraja Kanjižaja. Ivan Zapolja se okrunio za kralja u Stolnom Biogradu uz podršku Petra Perenya, čuvara kraljevske krune.
- Dne 15. veljače 1527. godine vjenčao se u dvorskoj kapelici sv. Ladislava u Valpovu grof Krsto Frankopan s Katarinom Dragić. Vjenčanje je obavio zagrebački biskup Šimun Erdedi.
- 1527. godine Ivan Zapolja imenovao je Petra Perenya erdeljskim vojvodom. Iste godine bio je poražen od Jovana Nenada, pristaše kralja Ferdinanda, ali se spasio uz pomoć srpskog velikaša Marka Jakšića i pobjegao u Erdelj. Pada u nemilost i prelazi na stranu Ferdinanda.
- 03. studenog 1527. godine uz podršku Perta Perenya okrunio se Ferdinasnd krunom sv. Stjepana u Stolnom Biogradu.
- 1529. godine Pereny je bio uhićen na odlasku iz Šikloša i predan Sulejmanu, koji je krenuo na drugu vojnu na Ugarsku. Predan Zapolji iskupio se uz bogate darove preko lukavog savjetnika Grittija.
- 06.ožujka 1521. godine sastaje se Pereny s nezadovoljnim velikašima u Bobovcu.
- Tijekom 1532. godine franjevci su napustili Našice izuzev nekoliko dijecezanskih svećenika., u valpovštini nitko nije skrbio o vjerskom životu katolika. Nedostatak katoličkih svećenika nadomjestili su licencijati (licenca – lat. dozvola) , koji su propovjedali, bili prisutni na ženidbama i vodili pokope. Krštenja su (najčešće) obavljale primalje, i to blagoslovljenom vodom u kući ili na polju, a samo iznimno, sv. potvrda dobivala se samo kada bi Slavoniju posjetili biskupi ili njegovi legati.
- Pod turskom vlašću osjećao se nedostatak katoličkih svećenika, što su koristili kalvini. Vlastelin Pereny bio je gorljivi pristaša protestanata pa tu promiđbene djelatnosti ovih vjera samo intenzivirane. Hrvata kalvina u selima : Sv. Đurađ, Marjancima, Gregurevcima (blizu

Šljivoševaca) i nizu manjih sela od Moslavine do Osijeka.Kalvina je bilo oko 5000, a približno 500 pravoslavaca je živjelo u okolici Valpova.[10]

- 1532. godine Pereny dočekuje sultana Sulejmana kod Osijeka radi svojih planova. Uhićen i predan Zapolji iskupljuje se bogatim poklonima. Sin Franjo postaje taoc u Carigradu.
- 1537. godine neuspjeh Kacijanerove vojne protiv Turaka u Slavoniji i zadržavanje kod Valpova.
- 1542. godine Pereny uhićen zbog neuspjelog napada Ferdinanda na Budim i optužbe za suradnju s Turcima. . godine Turci su zauzeli Valpovo nakon dvomjesečne opsade.
- 1548. godine umro je Petar Perey u Beču nakon dugotrajne istrage.
- 1566.godine Naredba Porte
- 1543 valpovačkom kadiji i dizdaru da osiguraju namirnice i konake za vojsku u vezi sa 6. Sulejmanovom vojnom na Ugarsku i Beč
- Na temelju katastarskih popisa Požeškog sanđaka 1579. godine Valpovo je bilo nastanjeno isključivo islamskim stanovništvom. Unutar tvrđave bilo je 45 vojnika posade i njihovih zapovjednika te vjerskih službenika, a tvrđavski zapovjednik Ahmed –aga boravio je sa obitelji,kao i trojica spahija i vojni zapovjednici. Prostorno odvojeno, istočno od tvrđave i dvora oko mahalskih đamija (mesdžida) ostalo stanovništvo Valpova. obje valpovačke mahale nalazilo se 55 kuća i domaćinstava pa je izgledalo kao i ostala sela.(Monografija Valpova str.47.)
- Povoljnije prilike zavladale su nakon 1575. godine u vjerskom životu, kada su franjevci provincije Bosne srebrene dobili bivše posjede augustinovaca i drugih svečeničkih redova diljem Slavonije i Srijema. Franjevci su uselili u Velički, Našički i Voćinski samostan, uz dopuštenje osmanskih vlasti i započeli su pastoralni rad.
- 1598. godine Junak Luka Senčević pokušao je osloboditi Valpovo od Turaka., ali je umro od kuge. Sahranjen je zajedno sa ženom Fatimom na valpovačkom groblju.
- 1600. godine Valpovo su za kraće vrijeme oslobodili slavonski hajduci braća Mato i Marko Lapsanović
- Biskup Baličević zabilježio je 1600. godine da župa Kuzminci (Ladimirevci) i valpovština dobro naseljen, osim što su kalvini uzurpirali crkvu, ali drugih problema u životu vjernika nema.
- Godine 1612. i 1618 o životu katolika o žopama valpovačkog dekanata piše isusovac Bartol Kašić (Pažanin), tada papinski nuncij, da su katolici živjeli u kolibama pristojnog izgleda, izolirani od muslimana i pravoslavaca, stalno strahujući za život i materijalna dobra. Kolibe su napravljene od drvenoga pletera obljepljenoga smjesom pljeve i blata. Kolibe su bile čvrste i zbijene i činile su zid koji je jamčio sigurnost porodici i njihovoj imovini. Nakon smrti člana obitelji, sadili su drvo nad glavom pokojnika, a na humak su stavljali kruh, jabuke i druge plodove za hranu siromasima koji su se molili za duše pokojnika.
- Prve demografske procjene katolika u Valpovštini dao je vizitator biskup Petar Maserecchi. On je 1623., 1624. i 1632. zapisao da je u Viljevu (i zaselcima) živjelo 2000 stanovnika, u Karaševu(blizu ušća Karašice) i zaselcima živjelo 1500 stanovnika, u Kuzmincima (današnji Ladimirevci) živjelo je 1000 stanovnika, a u Križevcima (rudina pokraj Bocanjevaca) u devet obližnjih zaselaka živjelo je 1500 stanovnika.
- Djelovanje fra Jeronima (Jerka) Lucića u Slavoniji značilo je prekretnicu u duhovnom životu katolika. On je od Turskih vlasti ishodio dozvolu obnove našićkog samostana. Franjevci toga samostana su postali dušobrižnici, učitelji i tješitelji naroda u dolini Karašice te su 1620. i 1621. godine preuzeli upravu nad župama u Koški, Križevcima, Kuzmincima. Iscrpano izvješće o tome dao je 1660. godine fra Petar Nikolić, vikar zagrebačkog biskupa. U valpovačkom i miholjačkom kraju tada su djelovale župe u Bocanjevcima, Brođancima, Kuzmincima, Križevcima, Karaševu, Koški i u Viljevu.
- 1623. – 1624. godine popisao je apostolski vizitator i srijemski biskup vikar Petar Masarecchi katoličke župe u Srijemu i Valpovštini 8 župa : Karaševo s 1500 stanovnika i 8 zaselaka, Kuzminci s 1000 stanovnika i 9 zaselaka i Križevci s 1500 stanovnika i 9 zaselaka.
- 1612. – 1618. godine isusovac Bartol Kašić izvršio je crkvenu vizitaciju u župi Križevci i Tiborjancima. Predlagao je sv. Stolici da Valpovo ili Požega budu sjedište biskupije.

- U Bocanjevcima kod Valpova stajale su dvije crkve sv. Lovre, izgrađena od kamena i sv. Jelene izgrađena od drveta. U Bocanjevcima je župnik fra Marin Orahovčanin, 1659. godine obnovio je ruševnu crkvu sv. Lovre.
- U Viljevu je bila crkva posvećena sv. Nndriji, a župnik je bio dijecezanski svećenik Toma iz Požeštine.
- U Brođancima tih godina bile su izgrađene tri crkve od kamena:sv.Križa, sv. Ivana Krstitelja i sv. Đurđa.
- U Kuzmincima stajale su dvije crkve izgrađene od kamena: sv. Kuzme i Damjana i sv. Marije.
- U Karaševu stajala je crkva sv. Nikole.
- 1660. godine franjevac Petar Nikolić spominje župnika don Martina iz kaptola i župnu crkvu u Kuzmincima u vrlo lošem stanju. Pred valpovačkim kadijom vodio je spor protiv luteranskih profanatora (oskvrnitelja). Navodi 3 crkve u Križevcima, 2 u Kzmincima, 2 u Bocanjevcima i sv. Nikole u Karaševu.
- Godine 1663. živjeli su Muslimani, prema izvješću turskog vojnog putopisca Elvije Ćelebije (pravo se zvao Mehmed Zilli), u Osijeku a bilo ih je 2000 kuća, Valpovo oko 200 kuća, Donji Miholjac oko 80 kuća i Moslavina oko 100 kuća.
- U Moslavini bila je utvrda pravokutnog oblika s čvrstim podzidom a oko nje bio je opkop s dravskom vodom. U utvrdi su bile kuće kapetana utvrde, gradskih junaka i okretnih pandura te đamija i hambari.
- U Valpovu je bilo sjedište kadiluka, tu je živjelo nekoliko feudalaca i trgovaca, a u valpovačkoj utvrdi bila je pohranjena knjižnica kralja Matije Korvina.
- Muslimani su živjeli u Osijeku, Valpovu, Donjem Miholjcu, Moslavini, Našicama, Podgoraču i Đakovu. U vrijeme osmanske vlasti u valpovačkom i miholjačkom kraju živjelo je oko 20.000 stanovnika.
- Oslobađanje od osmanske vlasti Valpovština je započela 1683. godine pod vodstvom Gašpara Baloga. Gašpar Balog je 11. kolovoza 1685. godine napao svojom vojskom posadu u Donjem Miholjcu i zatvorio ih u neki toranj i ostavio ih čuvati hajducima.. Sutradan sukobile su se kršćanska i turska vojska oko mosta na Karašici kod Petrijevaca odakle su se Turci povukli u Osijek. Već 13. kolovoza kršćanska vojska bez borbe ušla je u Osijek. Ušavši u grad divili su se đamijama i natkritoj tržnici a posebno Sulejmanovom mostu, ali grad nisu mogli osvojiti te su se povukli do Valpova. Osijek je nakon nekoliko godina poslije osvojen iz pravca Baranje pod vodstvom Ludovika Badenskoga, a tada je spaljen i taj veličanstveni Sulejmanov most. Svi su se vojskovođe, kao zaslužni, natjecati za spaljivanje mosta, pa tako povijest bilježi bar trojicu vojskovođa prije Ludovika Badenskoga, jer vojska se odlikuje "čašću rušenja, a ne gradnje".[11]
- Habsburška vojska prešla je Dravu kod Valpova i dalje preko Petrijevaca u Osijek. Vještim manevrom izazvan je Sulejman paša te je krenuo za neprijateljem u Baranju koji se utaborio kod Nagy Harsanya gdje je 12. rujna 1687. osmanska vojska satrta, a kršćanska vojska krenula je prema Erdelju, a ratovanje je u Slavoniji povjereno generalu Dunevaldu.
- Kada su Turci napustili Osijek, potom se je predala i valpovačka posada te je 5. listopada 1687. godine svečano ujahao general Dunevald u Osijek. Uskoro su turske posade istjerane iz Požege, Broda i dalje preko Save.[12]
- Konačni otpor Turaka slomljen je 169l. godine kada je Slavonija bila slobodna.
- 30.rujna 1687. godine Valpovo je oslobođeno od Turaka nakon 144 godine turske vladavine.
- 1688. godine obnovljena je katolička župa u Valpovu. Vratili su se stanovnici Narda iz bjegstva na svoja ognjišta.
- 1689. godine Bečka komora (Komorsko razdoblje) postavlja na oslobođenom području upravitelja, komorsku inspekciju, nadzornika i zamjenika.
- Istjerivanjem Osmanlijske sile iz Slavonije trajalo je od 1683. do 1699. godine. U dolini Karašice bila su strašna razaranja naselja, nije ostao kamen na kamenu.Valpovština je bila pusta, između Virovitice i Osijeka 1688. godine bilo je samo 70 naseljenih mjesta, i čak 452 raseljena sela, aVirovitica, Donji Miholjac, Valpovo i Osijek imali su između 600 i 800 stanovnika.

Dakle nakon sedamnaest ratova koji nisu naravno bili istog intenziteta, ekumena doline Karašice izgledala je jezivo.

- Krajem XVII, stoljeća, nakon završetka ratova počela je obnova spaljenih kuća, u Slavonska sela vratio se dio pučanstva, koji je bježao od ratnih strahota. Polja su bila zapuštena pa su se počela obrađivati. Prelaženje Hrvata kršćana iz Bosne, počela se obnavljati i naseljenost u Valpovštini. Prreostali muslimani su se pokrstili, kalvini prešli na katoličanstvo, a raselice kojih je bilo mnogo zapisani su pod toponomastičkim prezimenom: Kučanac, Tivanovac, Čamagajevac, Koški, Golinac, Harkanovac, Pavlović, Valpovac, Vinogradac,...[13]
- 1693. godine vratili su se izbjegli žitelji Gata u svoje selo.
- 1696. godine Naseljeno je selo Šag doseljenicima iz Bosne.
- Od 1698. i 1702. komorskim popisom pouzdanije se može reći da su sela: Bocanjevci, Brezovica, Brođanci ,Bučje,Bušinci, Čakovec,Čakovci, Čamagajevbci, Drakšinci, Drakšin Brod, Đurđanci, Habjanovci, Harkanovci, Ivanovci, Jesenkovci, Ladimirevci, Marjančaci, Metlinci, Midlak, Nard, Nova Skela, Novaki, Obriješ, Petrijevci,, Podgovci, Rafdinovci, Simonovci, Strugačevo, Viljebvo, Vinograci, Zagajci, i Zelčin bila su nastanjena katolicima, dok je u Valpovu i Moslavini živjelo 8 odnosno 7 obitelji katolika.
- Pod utjecajem reformacije prihvatili su kalvinizam stanovnici ovih sela: Beničanci, Bočkinci, Bratuševci, Čamagajevci, Črnkovci,, Donji Miholjac, Farkaševci, Gat, Golinci,, Janevci, Kenjerevo, Kunišinci, Kupanovci, Lacići, Maroslavci, Petrovo selo, Podgajci, Poreč, Radikovci, Rakitovica, Sgregorjanci, Staklenci i Tiborjanci.
- 1688. godine franjevci našićkoga i osječkoga samostana su obnovili župu uValpovu i Petrijevcima. Od tog vremena franjevci našićkog samostana upravljali su župama u : Našicama, Motičini. Suhoj Mlaki, Orahovici, Voćin, Sopje, Valpovo i Petrijevci. U ove župe se donosi posvećeno ulje koje je blagoslovio zagrebački biskup, a to je znak da su priznavale vlast zagrebačkog biskupa. Odluku da se župe u Požeštini i Valpovštini podrede zagrebačkoj biskupiji donijeli su: Sv. Stolica, carski Beč i Kaločki nadbiskup. Sjednica je održana u Gyoru 1699. godine, a temeljni dokument su napravili skupljači izvanrednog papinskog poreza u prvoj polovici XIV. stoljeća.
- Vizitator Ivan de Vieteri zabilježio je 1708. godine kako franjevci uz katehezu pružaju djeci prve spoznaje o čitanju i pisanju. Njegova vizitacija obiluje o crkvama, kapelama i župnicima. Isti vizitator zapisao je da u Valpovu 1723. godine postoji crkva sv. Franje (sic!) i župnika fra Stjepana od Pećuha te fra Ferdinanda Jelića, fra Miju Valpovčanina kapelana. U Petrijevcima fra Grgur Benačić. 1708. godine u Donjem Miholjcu župnika fra Miju iz Osijeka, a 1723. tu je župnik bio fra Franjo Snedek.[14]
- Za veći dio 18. stoljeća najvažnije vrelo crkvene prošlosti je prva knjiga Kronike našićkog samostana. Ona bilježi na prvim stranicama događaje od dolaska franjevaca u Našice (franjevci su u Našice došli u prvoj polovini 13. stoljeća, a ne kako je zabilježeno u kronici 1373. godine) do pada Našica u osmanske ruke. Opisana su zbivanja u samostanu i okolici do oslobođenja od Turaka 1687. godine.
- Matice krštenih u Našicama se vode od 1703. godine, odnosno sa prezimenima od 1706. godine. U samostanu čuvaju se matice iz Koške i Harkanovaca, a iz miholjačkog koja su krštenici iz Šljivoševaca i Golinaca. Pretpostavka je da su za Miholkjac i Valpovo upisivali u druge matice. U Valpovu su matice krštenih od 1735. godine, mtice vjenčanih vode se od 1717. godine, u Valpovu od 1722. godine.
- U vrelima se navodi da su brojni katolici živjeli nevjenčano čak i u konkubinatima. Uzrok je skupoća obreda vjenčanja (1 marijaš.O,13 forinti).[15]

---

[13] Zdenko Samarđija:"Župe današnjeg valpovačkog i miholjačkog dekanata do 1781. godine.Feljton objavljen u "Glasu Slavonije": srpanj – kolovoz 1999. godine, podnaslov"Pastoralni rad u župama"

[14] Isto podnaslov: "Crkvene parnice"

[15] Isto podnaslov:"Borba za opstanak"

- Od crkve sv. Marije Magdalene u Valpovu bili su vidljivi samo tragovi. U selu Merčinci zidana crkva srušena je do temelja, Drvena crkva bila je u Čakancima i Petrijevcima.Dobro sačuvana crkva bila je u Marjančacima i Marjancima koja je šindrom pokrivena. U Ladimirevcima je poznata crkva sv. Kuzme i Damjana bila srušena. Crkva sv. Ivana u Ivanovcima su Turci srušili do temelja i materijal odvezli u Valpovo. Islamizirano stanovništvo živjelo je isključivo u Valpovu, Miholjcu i Moslavini. Iako je proteklo više od stoljeća i pol od turskog osvajanja još se u Valpovu znalo da je nekad vlasnik i gospodar valpova bio hrvatski ban i ugarski palatin Petar Gereb.*(Mažuran,o.cv.str. 17-60;Smičiklas,o.c. . str.38,39,64,94,101.)*
- 1698.godine za okrug Valpovo određeni su pod prisegom i prema uputama za popisivače pečujski provizur Gabrijel Hapsz i pomoćnik Nikola Bukovy. U Valpovu je od batina umro provizor Jacob Hosslauer. Valpovčani optužuju generala Starhemberga za pljačku, tlaku i druge obaveze i traže povlaćenje vojne posade. Valpovo je 1698. godine postalo trgovište.
- 1699. godine se vraćaju iz bjegstva žitelji Brođanaca, Zelčina i Habjanovaca.
- 1701.godine Postanak sela Novaki, ali se kasnije nije održalo.
- 1702. godine porezno zaduženje stanovništva okruga Valpovo bilo je ukupno 4710 florina i 5 novčića ili križaka.
- Valpovo i šira okolica je u vlasti Dvorske komore od 1698. do 1722. godine.
- 1703. godine- Ustanak Franje Rakociya, unuka Petra Zrinskog protiv cara Leopolda dovelo je do velikog pustošenja Valpovštine.
- 1708. godine ustanovljena je poštanska služba u Valpovu preko vojnog lica.
- Naselja miholjačkog i valpovačkog kraja početkom 18. stoleća naseljavana su skupnim i pojedinačnim doseljavanjem stanovnika iz Bosne, ali iz raznih dijelova Habsburške Monarhije. Obradom rodoslovlja i govora dalo bi dodatna i točnija saznanja o migracijama toga burnog vremena.
- Šume u 18. stoljeću bile su pune hajduka koji su pljačkali seljake u selima, jer su nedaće i porezni sustavi bili preveliki, a upotrebljavali su se za gradnju osječke tvrđe (1710 – 1720.), a sastojali su se od davanja prijevoza, hrane i smještaja vojnicima.[16]
- Završetkom gradnje osječke tvrđe 1720. godine tada je izvršena procjena slavonskih distrikata i počelo je formiranje vlastelinstava i njihovba rasprodaja privrženicima bečkog dvora. Dana 31. prosinca 1721. godine darovnicom kralja i cara Karla III (VI.) barun Petar Antun Hilleprand vin Prandau dobio je valpovačko vlastelinstvo kao nagradu za dvadesetogodišnji rad u Dvorskoj komori i zato što je kruni posudio veći iznos novca kojim je financiran nastavak rata protiv Osmanlija.
- 31.12.1721. godine – Isprava cara Karla VI. o valpovačkom posjedu barunu Petru Hilleprand de Prandau, koji kupuje vlastelinstvo za 29880. guldena na osnovu procjene, a 18 ožujka 1726. bile su kćeri baruna izjednačene u pravima s nasljednicima jer nisu imali muškog potomka. Veličinom i i brojem naselja je vlastelinstvo Valpovo opet vodeće mjesto u Slavoniji, a svojim opsegom se opet izjednačilo s nekadašnjim posjedom bana Ivana Morovića u 15. stoljeću.
- Prvih desetljeća vlastelinstva barun Prandau većinu prihoda investirao je u obnovu i izgradnju cesta i mostova, gospodarskih i upravnih zgrada u većim naseljima vlastelinstva ali i u obnovu crkvi i kapela te župnih stanova.
- 1722. godine izgrađen je most "Malta" na Karašici i započeta gradnja župne crkve u Valpovu.
- Kanonik Dumbović (vizitator zagrebačke biskupije) našao je u Petrijevcima fra BernaredinaSyočevića iz Našica. Župa Petrijevci obnovljena je 1711. godine, a imala je filijaje: Satnicu, Ladimirevce, Bizovac, Novake, Habjanovce, Brođance i Martince. Dumbović nalazi većinom drvene crkve, dok je u Brođancima našao zidove crkve sv. Križa, ali je bila bez krova.

[16] Isto podnaslov: "Valpovačko vlastelinstvo"

- 1723. godine barun Petar Hilleprand von Prandau podigao je kapelicu u dvorcu. Na prijedlog upravitelja vlastelinstva Sarkea (pokopan je na groblju "Uskrsnuće" u Valpovu) podignuta je pivara na trgu Prandau.
- 1724. godine proizvodnja piva iznosila je 15.083. vedra. Jedno vedro je imalo 56 litara, a prodavalo se prosječno za 1 forint i 75 denara. Izvozilo se većinom u Osijek za vojsku i njemačke doseljenike.
- 1725. godine barokni kip sv. Ivana Nepomuka stajao je u niši prizemno Zadružnog doma pred mostom "Malta".Od 1954. godine nalazi se u niši crkvenog zida s dvorišne strane župnog dvora.
- 1727. godine dovršena je izgradnja župne crkve u Valpovu. Kmetovi grade ceste na području vlastelinstva.
- 1733. godine, pozivajući se na "staru sredovjekovnu pravicu", na popis župa osuvačkog i morovičkog arhiđakonata Pečujska biskupija je dobila je dobila svoj dio i dio župa istočne Slavonije do Srijema, i to do 1781. godine do kada su se u tim župama istočne slavonije djelovali franjevci našičkog samostana.
- Tih godina od 1733. pa do 1770. godine valpovački dekanat osim Valpova obuhvaćao je 25 filijala, i bila je najveća župa u Pečujskoj biskupiji. Valpovačkom župom tada su upravljali franjevci našićkog samostana uz pomoć patrona župe baruna Prandaua, i podigli su rezidenciju što piše u kronici samostana i Ljetopisu župe Valpovo (na šestoj stranici) i da je župa obnovlkjena 1688. godine.[17]
- Koška je do 1733. godine bila filijala našičkog samostana, a nakon razgraničenja Zagrebačke, Pečujske i Đakovačke biskupije postala je filijalom valpovačke župe, no koškanskom župom nisu upravljali franjevci iz Valpova, nego franjevci iz našičkog samostana, o čemu svjedoči ugovor sklopljen 1738. godine između valpovačkog vlastelina i franjevaca našičkog samostana.[18]
- 1743. godine po odredbi carice Marije Terezije sastalo se u Valpovu Kraljevsko povjerenstvo da pripremi ujedinjenje Slavonije i Hrvatske.
- 1745. godine na poziv i troškove baruna Petra dolaze obrtnici iz Njemačke – Kempten pokrajina Švapska
- Župa u Marjancima osnovana je 1746. godine, a za upravitelja župe došao je franjevac Ilija Jelić iz osječkog samostana.[19].
- U Pečujskoj biskupiji 1747 godine bilo je nekoliko samostana gdje se studirala filozofija pored elementarnih gimnazija, a dijecezanski su se svećenici obrazovali na fakultetima Monarhije, a biskup Georgije Klimo je dobro opskrbio svaku crkvu u valpovačkom dekanatu i tako spremao da je prime dijecezanski svećenici, te je bila Pečuška biskupija rasadnik svećenika za naše dekanate.
- 13.studenog 1749, godine carica Marija Terezija potvrdila je poveljom ponovno darovnicu barunu Petru.
- Od 1750. godine franjevci našičkog samostana prepuštaju upravljanje franjevcima Osječkog samostana, a neke župe dijecezanskim svećenicima Đakovačke i Pečujške biskupije.
- 1750. godine rodio se u Valpovu Matija Petar Katančić, učenjak svjetskog glasa : pjesnik, jezikoslovac,numizmatičar, tvorac estetike, prevodilac sv. Pisma na hrvatski jezik ...franjevac umro u Budimu 1825. godine.
- Status duša slavonskog dekanata za 1752. godinu pored podataka o gospodarskom stanju stanovnika župe, sadrži podatke o broju katoličkih obitelji u selima, a status iz 1755.godine još je iscrpniji sa podacima.

[17] Isto podnaslov: "Razgraničenje biskupija"
[18] Isto podnaslov:"Tromeđa biskupija"
[19] Isto podnaslov:"Uspostava župa"

- 1752. godine ubrala je Virovitička županija porez od mlinova u iznosu od 11 forinti (Valpovo 10,Petrijevci 6, Gat 6, Miholjac 4, Marjanci 2, Vinograci 2, Kapelna 1, Poreč 1, Golinci 1, Harkanovci 1, Beničanci 1, Lacići 1 mlin).
- 1754. godine sagrađena je crkva sv. Petra u Petrijevcima.
- Od 1761. godine pa do dolaska dijecezanskih svećenika u župe valpovačkog i donjomiholjačkog dekanata 1781. godine upravitelji župe sv. Mihaela Arkanđela u Donjem Miholjcu bio je franjevac našičkog samostana Ivan Pavlović, a od 1778. do 1781. godine upraviteljem župe bio je Filip Matković.
- U Valpovu je bilo više svećenika. Jedan je bio upravitelj zajednice, drugi propovjednik na njemačkom jeziku (u dvorcu). Fra Vitus Tribl od 1761. – 1765. je svirao orgulje. Kapelani su propovjedali na hrvatskom jeziku i brinuli se o filijalama.
- U Osijeku je 1766. godine franjevac, lingvist, pjesnik i prvi proučavatelj antičke i sredovjekovne prošlosti Slavonije.-
- Matija Petar Katančić nakon ređenja u Đakovu 1775. godine, prve mise u rodnmom Valpovu na kojoj je održao propovjed na hrvatskom jeziku, nekoliko godina bio gimnazijski profesor u Osijeku. 1766. godine kada je ustanovljen teološki fakultet, a u Beču je l. siječnja 1753. godine carica Marija Terezija podigla sjemenište s ciljem da mladi i obrazovani svećenici preuzmu župe od redovnika.[20]
- 1767. godine umro je barun Petar, a naslijedio ga je sin jedinac iz drugog braka barun Jozef Ignac.
- 1771. godine osnovana je župa u Koški, a filijale su joj bile Harkanovci i Zelčin, koji su bili u sastavu valpovačke župe.
- Srijemska biskupija ujedinjena je u Đakovačku biskupiju 1773. godine
- Veći dio župa slavonskog dekanata prešao je 1780. godine pod upravu đakovačkoga i srijemskoga biskupa, a Đakovo je postalo crkvenom metropolom Slavonije.[21]
- 1780. godine imali su Marjančaci crkvu na mjesnom groblju.
- Dinamični franjevci od rasapa osmanske vlasti u Slavoniji pa do 1781. godine ostavili su neizbrisiv trag. Ukidanjem plemićkih povlastica Marije Terezije i Josipa II. tih godina su biskupi tada prisegli im vjernost, zatvoreni su svi samostani koji nisu obavljali prosvjetnu djelatnost, a župe su preuzeli dijecezanski svećenici.
- 1781. godine Pečuška biskupija odrekla se u korist Đakovačke biskupije svih prekodravskih župa na valpovačkom i čepinskom vlastelinstvu, čemu su kumovali barun Prandau i Ivan Adamovič i od tih župa stvoren je valpovački dekanat.
- Franjevci, koji su o dušama katolika u dolini Karašice skrbili u vrijeme osmanske vlsati, a i nakon nje, povukli su se 1781. godine u samostane..
- Dne 29. travnja 1781. godine pečuški kanonik Stjepan Adžić (valpovčanin) uveo je Antuna šarića u službu valpovačkig dekana koji je obavio primopredaju župne imovine između franjevaca i dijecezanskih svećenika. U Valpovu je uveo Ignaca Piškura, u Petrijevcima Ignaca Dombaya, u Brođancima Stjepana Đurića.
- Zasluge franjevaca što su kao dušobrižnici, osnivači župa, uvođenjem matičnih knjiga, uvođenjem i pisanjem kronika, a napose vrijednim radom i pomaganjem stanovništvu u teškim danima tiranija sa stranačkim vlastima, možda će budući povijesničari valorizirati na dostaojan i primjeren način!.
- .[22]1790. godine restaururana je dvorska kapela sv. Trojstva u dvorcu.
- 1795. godine sagrađena je kapela sv. Roka u Valpovu, grobnica baruna Prandau i grofova Normann.
- 1798. godine sagrađena je crkva sv. Ane u Brođancima.

[20] Isto podnaslov: "Sjedinjenje biskupija"
[21] Isto podnaslov:""Odlazak franjevaca"

- 1797. godine sagrađena je kapelica sv. Ane u Bistrincima.
- 1799. godine sagrađena je crkva Snježne Gospe u Harkanovcima.Pokrovitelj svih flijalnih i župne crkve te kapela i sve troškove izgradnje i opreme podmirivali su baruni i grofovi vlastelinstva Valpovo, a kasnije i izgradnju škola.
- 1802. godine na Novogodišnju noć zapalio se valpovački dvorac i izgorio za tri dana.
- Iste godine sagrađena je crkva sv. Matije u Bizovcu.
- 1803. – 1815. godine započelo je uređenje valpovačkog parka, gospodarskih objekata i stanova za vlastelinske službenike.
- 1807. godine sagrađena je crkva sv. Marije Magdalene u Marjančacima.
- 1808. godine sagrađena je crkva sv. Katarine u Satnici.
- 1809. godine Valpovo je proglašeno trgovištem.
- 1813. godine sagrađena je crkva s. Stjepana u Bistrincima.
- 1815. godine sagrađena je crkva sv. Katarine u Nardu.
- 1820. godine osnovano je u Valpovu "Cehovsko udruženje zanatlija".
- 1821. godine sagrađene su crkve – sv, Filipa i Jakova u Bocanjevcima i sv. Ivana Kapistrana u Ivanovcima.
- 1829. godine sagrađena je crkva Imena Marijina u Zelčinu.
- 1837. godine sagrađena je crkva sv. Bartola u Habjanovcima.
- 1848. godine sagrađena je crkva Uzvišenja sv. Križa u Ladimirevcima.
- 1852. godine sagrađena je crkva sv. Bartola u Šagu.
- 1854. godine sagrađena je crkva sv. Roka u Vališkovcima.
- 1860. godine apotekar dr Aleksandar (Aurel) Desaty je dobio koncesiju i osnovao apoteku u Valpovu
- 1867. sagrađena je kapela sv. Roka u Petrijevcima.
- Iste godine staklenik u Valpovu uveo je grijanje u klijalište s kanalima u valpovačkom parku.
- Valpovački dekanat raspao se 1865. godine na valpovački i donjomiholjački dekanat.[13]
- 1865. godine uveden je telegraf na valpovačkoj pošti.
- 1866. godine obnovljena je "Skela" kod Narda radi prometa s Mađarskom
- 1873. godine Valpovštinu je zahvatila kolera prenesena preko drugih mjesta iz Budimpešte.
- 1879. godine u Valpovu je bila velika poplava od rijeke Karašice. Na paromlinu je zabilkježen vodostaj oko 160 centimetara. Tada je izgrađen Gatski kanal.
- 1873. godine postavljena je bista valpovčaninu – franjevcu i učenjaku svjetskog glasa i najučenijem čovjeku 19. stoljeća Matiji Petru Katančiću zaslugom baruan Gustava Hillepranda von Prandau. Bista je postavljena uz cestu iza kule, a 30. svibnja197l. godine inicijativom ogranka Matice Hrvatske preseljena u park ispred dvorca.
- 1884. godine industrijalac Salamon Henrich Gutmann osniva Belišće.
- 1894. godine sagrađen je dvorac "Jelengrad" kod Petrijevaca (uz Karašicu). Poslije je prodan u dijelovima u Njemačku i nije sastavljen do danas.
- 1900. godine na trg Prandau u Valpovu donacijom uglednika Josipa Peštelića postavljen je kip "Okrunjene Kraljice neba". Kip je izrađen u Budimpešti u poznatoj radionici austrijanca Slicka. Kip je sa postoljem za komunist. Jugoslavije preseljen na mjesto Katančića iza kule, da bi 1991. vraćen na trg nazad i restauriran od konzervatora.
- 1902. godine Sagrađena je kapela Preobraženja Isusova u Gatu.

- 1906. godine u Belišću je osnovan sindikat metalaca, a predsjednik je bio metalac Kaudelka iz Pešte. Oko 1200 radnika Belišća stupilo je u prvu obustavu rada, koji je trajao šest nedjelja. Vođe obustave rada otpušteni su s posla, a ostali su dobili malu povišicu plaće.
- 1907. nova obustava rada radnika nije uspio.
- 1912. godine Petar Bošković pokušao je osnovati organizaciju S D S Hrvatske u Valpovu.
- Štrajk željezničara SPŽ. Povišica plaće 10 kruna. Osnovana SDS Hrvatske u Valpovu i Belišću.
- 1919. godine Socijalistička skupština u Valpovu. Prosvjed zbog talijanskih aspiracija na našu obalu. Uhićeni socijalisti: Ivan Jager, Dragutin Balog i Dragutin Furlić. Osnovane sindikalne organizacije ORS i URSS u Belišću.
- 1920. godine Na općinskim izborima izabrano je 6 radnika, 6 seljaka i 6 zanatlija. Predsjednik općine bio je socijalist Ivo Veselić.
- 1921. godine učestala su hapšenja i progoni. Umro je valpovački župnik Dr Ante Evetović - Miroljub i pokopan u Valpovu, a grob mu je na valpovačkom groblju s desne strane grobljanske kapele prvi u drugom redu. Izbio je iste godine štrajk radnika – mlinara u vlastelinskom mlinu.
- 1926. godine bio je štrajk radnika Belišća zbog smanjenja nadnica za 15%. – Smanjene su samo za 7%.
- 1936. godine štrajk 400 radnika u skladu sa zahtjevom Saveza drvodjelskih radnika Jugoslavije. Traži se povišica od 40%. Postavljene su barikade na željezničkoj pruzi i ložionici. Štrajk je uspio. Iste godine osnovan je HRS (Hrvatski radnički savez). Vodi borbu s ORS – om za pridobivanje radnika na svoju stranu.
- 1937. 15.srpnja bili su izbori za radničke povjerenike. U Belišću je ubijen Franjo Vančina, povjerenik ORS – a, pokopan je na starom dijelu groblja u sredini u Belišća i podignut mu je veliki kameni spomenik.
- 1939. godine Raspušten je ORS, dok je HRS nastavio s radom. Pregovori za sklapanje kolektivnog ugovora i štrajk 900 radnika, ali je bila minimalna povišica nadnica.
  Iste godine bio je štrajk šumskih radnika na vlastelinstvu grofa Normanna. Na četvrtim pregovorima grof je prihvatio zahtjeve.
  Zabranjen je rad URSS – a.
- 1939. 15. listopada osnovan je Kotarski komitet Komunističke partije za kotar Valpovo na mjestu "Gradina" kod Satnice. Sekretar je bio iz Ladimirevaca Đuka Maričić zvani "Munja", a članovi Stjepan Šrepfler, Adam Steinbrickner i Tomo Ivanović.
- 1941. godine štrajk radnika u kamenolomu Radlovac u gorju Papuk. Ishod nije poznat. Hapšenje nepoćudnih osoba u Valpovu i drugim naseljima.
- 1941. godine sagrađena je crkva sv. Mateja apostola i evenđelista u Tiborjancima.
- 1942. godine počele su prve partizanske akcije u Valpovštini.
- 1943. 15. srpnja osnovana je "Valpovačka udarna grupa"(partizanska) sa oko 20 boraca. Počinje sve veći broj partizanskih akcija.
- 1944. godine onemogućen je prijelaz "7. vojvođanske brigade" preko Drave kod Bistrinaca i "1. Bugarske armije" kod Narda.
- 1945. u siječnju neuspio je prodor Njemaca iz Narda preko Drave prema Bolmanu radi povezivanja s drugim snagama kod Blatnog jezera.
- 1945. 11. travnja izvršen je prijelaz 3. brigade Jugoslavenske armije preko Drave i proboj l. brigade Jugoslavenske armije na Srijemskom frontu.
- 1945. 14. travnja bilo je oslobođenje Valpova, Bistrinaca i Narda od Hitlerove njemačke vojske (na području Valpova bila je njemačka 11. Lovačka divizija po broju i snazi tada najveća).
- Njemačka vojska iza sebe je ostavila veliku količinu minsko eksplozivnih sredstava tako da je bilo mnogo staradanja odraslih osoba tako i djece.
- 1952. godine Valpovo je proglašeno gradom osnivanjem gradske općine.

- 1955. godine 01.rujna prestao je s radom Kotarski Narodni odbor, a poslove su preuzele Narodni odbori općina Valpovo, Belišće, Bizovac i Petrijevci.
- 1956. godine osnovan je prvi Mjesni odbor u Valpovu.
- 1957. 14. travnja postavljen je spomenik palim avijatičarima u borbi kod Narda (Malnarić i Abraham) u valpovački park uz glavni ulaz u park kraj mosta "Malta". U Nard je prenesen 1986. godine nedaleko centra sela.
- 1961. godine postavljen je spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora u valpovačkom parku nedaleko velike platane u obliku zvijezde visine oko 5 metara sa popločenim prilazom.
- 1962. godine u Ladimirevcima je postavljen spomenik žrtvama rata.
- 1963. godine postavljena je spomen bista Đure Salaja u središtu grada i u kombinatu Valpovo d.o.o.
- 1965. godine je velika poplava uništila spomenik (piramida je označavala mjesto prijelaza) o prelasku jedinica Jugoslavenske armije preko Drave kod Narda.
- 1968. godine na svoje posljednje putovanje zaputio se "mali vlak"koji se zvao "Gutmanova željeznica" – "Guco " koji je bio jedina Slavonska željeznica u sto godina kao šumska uskotračna i jedina (širine 1 metar) i pervozila od Čaćinaca do Osijeka putnike i teret.
- 1970. godine sagrađena je crkva sv. Antuna Padovanskoga u Cretu za župnika Krekmana koji je prije službovao u Bizovcu i radio na sanaciji crkve sv. Mateja.
- 1971. godine 30. svibnja na inicijativu Ogranka Matice Hrvatske premještena je bista – spomenik Matije Petra Katančića ispred dvorca.
- 1971. godine obnovljen je rad Hrvatskog pjevačkog društva "Matija Petar Katančić" Valpovo inicijativom starih članova, a dirigent je bio muzičar Antun Lulić.
- 1973. godine izgrađena je mrtvačnica na valpovačkom groblju zvanom "Uskrsnuće" koje je otvoreno i posvećeno od župnika Franje Taglibera i kapelana Josipa Kuzmića dne 13. travnja 1868. godine.
- 1975. godine neogotički kip Marije s Isusom – "Kraljici mira", dar Josipa Peštelića valpovčanina, postavljenog na trg Kralja Tomislava 1900. godine, premješten je iza dvorca na mjesto gdje je ranije bio spomenik M. P. Katančića uz ogradu dvorca iza valpovačke kule. Kip je rad iz radionice austrijanca Schlicka.
- 1991. godine neogotički kip "Kraljici mira" (Marija s Isusom) vraćen je na trg uz prethodno održanu koncelebrarnu misu u crkvi i procesiju koju je vodio župnik Antun Zdenko Petovari. Iste godine osnovane su u Valpovu političke demokratske i socijalne stranke: Hrvatska demokratska zajednica, Hrvatska demokratska stranka, Hrvatska kršćanska demokratska stranka, Socijalistička demokratska partija i Socijalistička stranka Hrvatske.
- 1991. Osnovano je mješovito poduzeće "Arcus enginering" stranog investitora Franza Weissenbergera (rođenog iz Marjanaca) koje se obavezuje, da u roku od 30 mjeseci izgradi u središtu Valpova 12.200 kvadrstnih metara poslovnog prostora, 100 stanova, 200 parkirališnih mjesta, kulturno – zabavni centar, banku s početnim kapitalom od 10 miliona DEM, hotel, restoran itd. Osnovana je politička stranka Hrvatska narodna stranka.
- 1991. godine obnoviteljska skupština ogranka Matice hrvatske Valpovo održana je 21. travnja 1991. godine u dvorani kina u Valpovu u 10.00 satiU povodu je 20 travnja u 20.00 sati održana akademija u ovu čast.
- 1991. godine dne 04. svibnja održan je koncert vatrogasne glazbe u povodu 100 – te obljetnice Vatrogasne glazbe Valpovo. Koncert je bio dobro posjećen a trajao je dav sata. Toga dana je održana poslije tridesetak godina velika zavjetna procesija sv. Florijanu. Procesija je išla ulicama grada do kipa sv. Florijana gdje je služena sv. Misa koju je koncelebrirao gosp. Nikola Dogan iz Đakova i održao sadržajnu i rječitu propovjed za pučanstvo i vjernike te svečare vatrogasce. Misa je prenošena putem Hrvatskog radija Valpovštine. Svirala je vatrogasna glazba uz pjevanje prvo himne i sakralnih pjesama.
- 1991. godine 29 svibnja inicijativom odbora "Dani Matije Petra Katančića" i Ogranka Matice Hrvatske Valpovo otkrivena je spomen ploča na mjestu rođenja Matije Petra Katančića u ulici

M. P. Katančića broj 1 oko 18,00 sati. Prigodom otkrivanja ploče pjevao je zbor Katančić hrvatsku himnu, zatim je prigodan govor održao prof. Vilko Čuržik – osnivač muzeja Valpovštine. Blagoslov ploče obavio je dekan i župnik valpovački gosp. Antun Zdenko Petovari. Otkrivanju je prisustvovalo preko 120 građana koji su svečano obučeni došli za ovu priliku. Činu su prisustvovali sredstva javnog priopčavanja te je vršeno i video snimanje. Ispred organizacionog odbora svima se zahvalio Dragan Milošević.

- 1991. godine 25. lipnja uspostavom samostalne Republike Hrvatske uslijedio je odmah napad jugoslavenske vojske i pobunjenih Srba na mnoga mjesta na jugu i sjeveru Hrvatske. Samo tri dana poslije stigla je zapovjed iz Ministarstva obrane Hrvatske da se odmah osnuje 107. brigada Zbora narodne garde, koju čine četiri bataljona: valpovački. miholjački. đakovački i našički. Zapovjedništvo brigade je bilo u Valpovu, a na njezino čelo imenovan je Slavko Barić tadašnji sekretar Sekretarijata za obranu. Valpovačkim bataljonom zapovjedao je Tomislav Ivić, zapovjednik teritorijalne obrane općine Valpovo.
- 1991. godine uoči domovinskog rata Valpovo je imalo ukupno 8205 stanovnika. Bila je to najveća naseljenost koju zaustavljaju ratna zbivanja, a još više gospodarski poremećaji (privatizacija) poslije prestanka ratnih opasnosti. Prvi minobacački napadi na Belišće i Valpovo uslijedili su početkom kolovoza. Opširnija znanja o toku ratnih zbivanja su opširno i deteljno prikazana u knjizi Vladimira Vazdara : "Sjene rata" u dvije knjige.
- 1996. godine Ogranak Matice Hrvatske redovito objavljuje "Valpovački godišnjak". U godišnjaku, koji se promovira za svaku godinu na dan "Ljeta valpovačkog" objavljuju se članci iz prošlosti valpovštine, godišnjice i ljubileji, sjećanja na uglednike valpovštine, svijeta prirode, djelovanju odruga i društava, o govoru valpovštine, u spomen dragih i poznatih valopovčana i druge teme koje ukažu člankopisci.

Dragan Milošević

---

[2] Isto, podnaslov : "Ivanovački panoptikum "
[3] Isto, podnaslov :"Koškanska utvrda"
[4] Isto, podnaslov "Održavanje sigurnosti"
[5] Isto, podnaslov "Napučenost i nenapučenost"
[6] Isto, podnaslov "Papinski porez"
[7] Isto, podnaslov "Dijecezanski svećenici"
[8] Isto, podnaslov"Papinski porez"
[9] Isto, podnaslov : "Provale akinđija"
[10] Isto, podnaslov : Kalvini i luterani"
[11] Isto, podnaslov : "Silovit poraz"
[12] Isto, podnaslov : "Ratni metež"
[13] Zdenko Samarđija: "Župe današnjeg Valpovačkog i Miholjačkog dekanata do 1781. "podnaslov: Franjevački panoptikum.Feljton u "Glasu Slavonije" , srpanj – kolovoz 1999. godine.